

4. Міхневич Л. В. Торгове право в неуніверситетських навчальних закладах на українських теренах (XIX – початок XX ст.). *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 2. С. 176–181.

5. Синайський В. І. «Договір підприємницького союзу (синдиката і треста)» (1915). Пам'яті професора Габріеля Феликсовича Шершеневича: зб. Статтей по цивільному та торговому праву. М.: Бр. Башмакови, 1915. 486 с. С. 1–13.

Власенко В. В.,
кандидат юридичних наук, доцент,
професорка кафедри теоретичної юриспруденції,
Київський національний економічний
Університет імені Вадима Гетьмана

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ У НОТАРІАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Медіація як спосіб врегулювання конфліктів має давню історію, проте, у площині українського законодавства з'явилася нещодавно. Законом України «Про медіацію» визначено, що медіація – це позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів [1]. Відповідні зміни, які дозволяють вирішувати спори та примирення сторін шляхом медіації, були внесені до нормативно-правових актів таких, як Земельний кодекс України, Кодекс законів про працю України, Господарський процесуальний кодекс України, Цивільний процесуальний кодекс України, Кодекс адміністративного судочинства України, тощо.

Законом України «Про нотаріат» визначено, що нотаріуси можуть проводити медіацію у порядку, визначеному законом, за умови проходження ними базової підготовки медіатора [2]. Позитивним аспектом застосування

процедури медіації саме нотаріусом, є можливість посвідчення правочину відразу після переговорного процесу, що закріпить досягнуті домовленості.

Медіація у нотаріаті є напрямом дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, що неабияк підвищує інтерес до цієї сфери.

Дослідниця М. О. Мироненко, предметом медіації у нотаріальній діяльності визначає сукупність медіабельних конфліктів і спорів, що виходять із цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних правовідносин, а також відносин, які виникають під час нотаріального посвідчення угод за результатами медіації [3, с. 60]. Погоджуємося, перелічені види правовідносин найчастіше є колом питань з якими звертаються до нотаріусів та за допомогою медіації можуть бути врегульовані, якщо обидві сторони спору бажають досягти його вирішення.

Законом також передбачено, що Нотаріальна палата України здійснює підготовку нотаріусів у сфері медіації, веде та оприлюднює реєстри нотаріусів, які пройшли підготовку у сфері медіації [2]. Для реалізації цього завдання Нотаріальною палатою України створено Центр медіації, який об'єднує практикуючих нотаріусів-медіаторів та розвиває напрям медіації у нотаріальній практиці. Ведення реєстру медіаторів має здійснюватися з дотриманням принципів щодо конфіденційної інформації про особу.

Нотаріальна медіація поєднує публічно-правові повноваження нотаріуса та приватноправові функції посередника. Законодавче регулювання медіаційної діяльності формує підґрунтя для розвитку альтернативних способів вирішення спорів. Медіаційні компетенції суттєво розширюють професійний інструментарій нотаріуса, а значимість нотаріального посередництва виявляється у наданні комплексної правової допомоги громадянам. Поєднання фасилітаційних технологій із юридичним оформленням угод створює унікальні переваги. Міжгалузевий характер приватноправових конфліктів зумовлює особливу цінність нотаріального посередництва, оскільки професійна підготовка нотаріуса забезпечує ефективне розв'язання багатоскладових спорів з подальшим нотаріальним посвідченням медіаційних угод. Перспективним

напрямом розвитку нотаріальної медіації вбачається вдосконалення механізмів взаємодії нотаріату із судовою системою для інтеграції примирних процедур у традиційні способи захисту прав та інтересів громадян [4, с. 47].

На наш погляд, досудове вирішення конфліктів (спорів) за допомогою нотаріуса, який має повноваження здійснювати медіацію, є позитивною тенденцією, оскільки судова система є надмірно завантаженою та потребує значного часу для розгляду справ та їх можливого перегляду. Тому систему нотаріату можна визначити однією з форм превентивного правосуддя, оскільки вирішення конфлікту (спору) за допомогою нотаріуса-медіатора попередить звернення тієї чи іншої сторони до суду.

Роль нотаріуса в системі права є визначальною для забезпечення стабільності цивільного обороту та законності правочинів. Нотаріус виступає гарантом дотримання прав сторін, запобігаючи потенційним конфліктам. Участь нотаріусів у процедурах альтернативного вирішення спорів розширює їхні традиційні функції, перетворюючи нотаріат на активного учасника позасудового врегулювання спорів. Особливий потенціал для нотаріальної діяльності має медіація, яка є ефективним інструментом вирішення спадкових, сімейних, майнових і комерційних спорів. Нотаріуси завдяки своїй професійній підготовці можуть виконувати роль нейтрального посередника, забезпечуючи законність, нейтральність та виконавчу силу досягнутих домовленостей [5, с. 128].

Медіація у нотаріальній діяльності є новим напрямом, який активно впроваджується у практику. Нормативне закріплення регламентовано Законом України «Про медіацію» та Законом України «Про нотаріат». Норми вказаного законодавства сприяють розвитку медіації в нотаріаті. Проте варто врахувати, що одним з викликів сьогодення є необізнаність суспільства з позитивними практиками застосування медіації, зокрема і в нотаріаті. Одним з шляхів вирішення можна запропонувати проведення просвітницької роботи серед населення щодо ролі та позитивних аспектів використання медіації на шляху

вирішення конфлікту, що в результаті трансформує правові цінності та вплине на правову культуру сучасного українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Про медіацію: Закон України від 16 листопада 2021 року № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення: 25.03.2026 р.).
2. Про нотаріат: Закон України від 02 вересня 1993 року № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення: 25.03.2026 р.).
3. Мироненко М. О. Предмет медіації у нотаріальній діяльності. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2024. Вип. 1 (54). С. 58–61.
4. Мироненко М. О. Загальнотеоретична характеристика діяльності нотаріуса у сфері медіації. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Правознавство*. 2025. Т. 27. Вип. 1 (40). С. 44–49.
5. Хребтова А. А. Роль нотаріуса в системі альтернативного вирішення спорів: теоретичні засади та практичні аспекти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2024. Вип. 86: ч. 4. С. 124–129

Вавженчук С. Я.,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри приватного права,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗУМІННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ЗАКОНІ УКРАЇНИ «ПРО ОХОРОНУ ПРАВ НА ВИНАХОДИ І КОРИСНІ МОДЕЛІ»

Юридіко-правова герменевтика одразу ставить перед собою завдання щодо створення правової системи осмислення ідеалів та принципів охорони прав на винаходи і корисні моделі, нормативних правил правозастосування через призму Конституції України, Цивільного кодексу України та спеціальних